

Шакирбаева Б.Ш.

БҮГҮНКҮ КҮНДӨГҮ АЯЛДАРДЫН КЫЛМЫШТУУЛУГУНУН ӨСҮҮ СЕБЕПТЕРИ

Шакирбаева Б.Ш.

ПРИЧИНА РОСТА ЖЕНСКОЙ ПРЕСТУПНОСТИ СЕГОДНЯШНИЙ ДЕНЬ

B. SH. Shakirbaeva

REASONS FOR THE GROWTH OF FEMALE CRIMINALITY PRESENT DAY

УДК: 343.97

Бул макалада азыркы учурдагы үй-бүлөдө турмуштук мамилелердин зордук-зомбулугунан келип чыккан аялдардын кылмыштуулугунун себептерин жана аны алдын алуу чагылдырылат.

Негизги сөздөр: үй-бүлө, зордук зомбулук, кылмыштуулук.

В статье раскрываются семейно-бытовые отношения как причины женской преступности.

Ключевые слова: семья, насилие, преступность.

The article describes the family as the domestic relations causes of female crime.

Key words: family, Violence, Crime

Кыргыз Республикасынын Баш мыйзамында «Ар бир адам жеке турмушунун кол тийбестигине, ар-намысынын корголушуна укуктуу» деп 178-ая көрсөтүлгөн [1].

Азыркы учурда бизге белгилүү болгондой коомдо ар түрдүү жана ар тараптуу кылмышка баруулар көбөйүү менен бирге үй-бүлө мамилелериндеги кылмыштар коркунучтуу кайталануучу кылмыштардын катарын толуктап келүүдө.

Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында белгиленгендей «үй-бүлө -178-ая өз ара никеде, туугандыкта же жакындык мамиледен улам чогуу жашаган адамдар үй-бүлөдөгү зомбулуктан коргоонун социалдык-укуктук чаралары инсандын, үй-бүлөнүн жана коомдун коопсуздугун камсыздоонун ажырагыс бөлүгү» - болуп саналат [2].

Бул макаладагы максатыбыз, айымдардын жашоодогу ээлеген ордун көрсөтүү жана укуктарынын тепселенип жаткандыгын алдын алуу менен бирге ар түрдүү кылмыш жасоого баруунун себептерин, турмуштук мамилелерден келип чыккан кесепеттерден сактоо боюнча токтолмокчубуз.

Үй-бүлөлүк зомбулуктун ар кандай түрү бар: уруп 178-ая, психологиялык жана экономикалык.

Эмоциялык зомбулукка кемсинтүү, шылдыңдоо, коомчулукка аралаштырбоо, сурак алуу, өлтүрүп коём деп коркутуу кирет. Муну менен бирге экономикалык зомбулукка дуушар болгон аялдын күйөөсү жөнү жок көзөмөлдөп, билим алууга жана ар кандай иштерди жасоого тоскоолдук кылуусу.

Статистикалык маалыматка ылайык Кыргызстандын аялдарынын 75% ушул өңдүү зомбулуктун кайсы бир түрүнө кабылышат экен.

Тээ байыртадан бери үйдүн куту, ырыскысы болуп келе жаткан адам баласынын чырагын өчүрбөй жашоосун улап келе жаткан жан -178-ая аял заты. Бул дүйнөдө аял затынын канчалык деңгээлде орду жогору экени баарыбызга белгилүү. Коомдук жана мамлекеттик иштерге активдүү 178-ая 178 менен бирге эле, эр-азаматтардын жары, балдардын мээримдүү энеси.

Аял 178-ая келишимдүү, назик, боорукер өзүн толук түрдө коргой албаган зат. Ошондуктан мамлекет жана коом тарабынан корголуусу шарт.

Негизги үй-бүлө турмушундагы конфликттердин жаралышы ар түрдүү себептерден келип чыгып жатат. Мисалга алсак:

- үй-бүлөлүк келишпестиктерден;
- тарбиянын толук кандуу берилбеши;
- мамлекетибизде жумушсуздук көбөйүшүнөн улам;
- кээ бир аялдардын укуктук сабатынын жетишсиздигинен;
- кызганычтан улам келип чыккан чыр-чатактардан;
- кээ бири кыз-келиндерге таандык сабырдуулук, токтоолук, кайраттуулук сапаттардын жоголуп бараткандыгынан;
- материалдык жетишпестиктерден улам оор, кара жумуштар менен алектенүүдөн келип чыгууда.

Натыйжада, Улуттук статистикалык комитеттин маалыматына караганда, «аялдар аралашкан кылмыштардын саны жыл сайын 100-200гө чейин көбөйүүдө. 2010-жылы 1612 кыз-келин кылмыш кылса, 2013-жылы алардын саны 2148ге жеткен. Өлкө боюнча сегиз айдын ичинде аялдар менен жаш кыздарга эки миңден ашуун зордук-зомбулуктар катталыптыр».

Мындай көрүнүштөр жыл өткөн сайын кыргыз кыз-келиндери оор кылмыштарга аралашып жатканы бизди тынчсыздандырууда. Жашоо-турмушка байланыштуу чет мамлекеттерге барып иштегени кеткен айымдардын көпчүлүгүн кордоп, уруп-сабап, зомбулук көрсөтүп зордуктап жатышат.

Ошондой эле өз энелери жаңы төрөлгөн баласын ар кандай мыкаачылык жолдор менен өлтүрүүгө барган фактылар кездешүүдө. Жакынкы учурда эле үрөй учурган окуя болуп өттү. Өз энеси жаңы төрөлгөн баласын ажаатканага таштап кетип калган кылмыш катталды.

Кыргыз Республикасынын Кылмыш жаза мыйзамдарында көрсөтүлгөндөй жаңы төрөлгөн бала энеси тарабынан төрөт маалында же төрөттөн кийин дароо өлтүргөндө, ошого тете жаңы төрөлгөн бала энеси тарабынан акыл-эси ордунда туруп өтө кызууланган жагдайдын шарттарында же психикасы бузулган абалда өлтүрүүсү каралган [3.159-бет].

Бул кылмыштын тикелей объектиси – жаңы төрөлгөн баланын өмүрү жана ден соолугу эсептелет.

Объективдүү жагы болуп жаңы төрөлгөн баланы төрөт маалында дароо же төрөттөн кийин өлтүрүү жана баланы энеси тарабынан акыл-эси ордунда туруп, өтө кызууланган жагдайдын шарттарында өлтүрүү. Мындай кылмыштардын шарттары кандай болушу мүмкүн деген суроо туулат? Мисалы, атасынын 179-ая таануудан баш тартышы. Ушул учурларда атасы өз балдарын таануудан баш тартып, атасы балдарын материалдык жактан камсыздай албаган учурлар көп кездешүүдө. Ошону менен бирге эненин жумушсуздугунун айынан баласын бага албаган учурда балдарынын өмүрүн кыюуга аргасыз болгондор көбөйүүдө.

Мындай адамзатынын көйгөйлүү маселелерин жана кылмышка барууларына каршы мамлекеттик тиешелүү органдар тарабынан чечкиндүү чаралар көрүлүүсү керек.

Демократиялуу мамлекет коомдун аярлуу мүчөлөрүн коргоого милдеттүү.

Мыйзамга аялдардын укугун кеңейтип коргой турган нормаларды киргизүү керек.

Мырза жигиттерибиз аял затын урматтап барктаса, аларды материалдык жактан жетиштүү камсыздап турушса аялдардын кылмышка баруусу азаят.

Өздөрүнүн укук милдеттерин билүү үчүн зордук-зомбулуктун алдын алуу максатында тарбиялык иш-чаралар, көптөгөн телеберүүлөр көрсөтүлүүсү бир аз болсо да өздөрүн коргоого жардам берет деп ойлойм.

Аялдардын кылмышка баруусунун көбөйүшү батыш маданиятына аралашуусу, алардын телеберүүлөрүнүн терс таасирин тийгизип жатат.

Кыргыздын менталитетине 179-ая келген тарбиялык телепрограммалар, ыйманга чакыргын телекөрсөтүүлөрдү көп көрсөтүү адамдын аң-сезиминин жогорулашына жана руханий маданияттын көтөрүлүшүнө алып келет.

Үй-бүлөнүн негизги тамыры – тарбия болгондуктан ар бири балдарын 179-ая тарбияласа ошол бала өз турмушунда акыл-эстүү, аң-сезимдүү болуп да ошол 179-ая алып келип, үлгүлүү инсан болуп жетишет. «Аял жакшы эр жакшы, вазир жакшы хан жакшы» демекчи аял заты үй-бүлөнү сакташы үчүн, балдарынын жетим калбашы үчүн акылдуулук жана сабырдуулук менен иш алып баруусу бир кыйла терс көрүнүштөрдүн азаюусуна алып келет.

Жогорудагы айтылган нерселерди эске алып төмөндөгүчө жыйынтык чыгарсак 179-ая болот. Аялдын турмушта гана эмес, деги эле жашоодогу ролун жана ордун жогорулатуу зарыл. Ал өзүн аял сезип, акылга сыйбаган жосундарды жасабоо үчүн тиешелүү шарттарды түзүү мамлекеттин негизги милдети катары каралышы да зарыл.

Укуктук ченемдик актылар:

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы 27.06.2010-ж. 29-берене.
2. Кыргыз Республикасынын 2003-жылдын 25-марты №62 «Үй-бүлөдөгү зомбулуктан социалдык укуктук коргоо» жөнүндө мыйзамы.
3. Кыргыз Республикасынын Кылмыш-Жаза Кодексине түшүндүрмө 2015-жыл 100-берене 159-бет. Токторов Э.С. Жолдошов Т.Т.
4. Кыргыз Республикасынын Кылмыш Жаза Кодекси 1-октябрь 1997-жыл №68 (өзгөрүү толуктоолору менен 28.07.2015 ж.).
5. Кыргыз Республикасынын Кылмыш Жаза укугу Т.С. Салыбекова Бишкек 2005-ж.
6. Кыргыз Республикасынын үй-бүлө Кодекси 30 август 2003-жыл (өзгөрүү, толуктоолору менен 14.07.2015 г.)

Интернет маалыматтар:

1. www.azattyk.kg
2. www.kabar.kg

Рецензент: к.ю.н., доцент Орозов Ж.Ж.